

УНІВЕРСИТЕТСЬКА ІНФОРМАЦІЯ

*Аблязов Д. Е.,
Віце-президент СУЕМ, к. ю. н., доцент,
Східноєвропейський університет економіки і менеджменту*

Міжнародна науково-практична конференція «Сучасні проблеми правової системи і державотворення в Україні»

27-28 травня 2011 року в Східноєвропейському університеті економіки і менеджменту відбулась Міжнародна науково-практична конференція "Сучасні проблеми правової системи і державотворення в Україні".

Генеральним головуючим конференції був Р. А. Аблязов – д. т. н., професор, заслужений діяч науки і техніки України, кавалер ордена «Герой праці», лауреат Державної премії СРСР, академік Інженерної академії України, президент Східноєвропейського університету економіки і менеджменту.

Почесні гості конференції:

О. А. Леонов – льотчик-космонавт СРСР;

О. М. Бандурка – д. ю. н., професор, академік Академії правових наук України, заслужений юрист України, ректор Харківського університету внутрішніх справ;

Богашева Н. В. – экс-заступник міністра юстиції України;

Ключковський Ю. Б. - народний депутат, Верховна Рада України;

Марцеляк О.В. – д. ю. н., професор, заслужений юрист України, начальник Навчально-наукового інституту підготовки фахівців міліції громадської безпеки Харківського національного університету внутрішніх справ;

Смоляр А. О. – голова Придніпровського суду м. Черкаси;

Стецюк П. Б. – суддя Конституційного Суду України;

Тихиня В. Г. – д. ю. н., проф., заслужений юрист Білорусії, член-кореспондент Національної академії наук Білорусії;

Шишкін В. І. – суддя Конституційного Суду України, заслужений юрист України.

Відкрила конференцію ректор Східноєвропейського університету економіки і менеджменту, академік Інженерної академії України, професор **Н. Л. Казарінова**. У виступі було проаналізовано сучасні проблеми правової системи держав мегаекономіки і їх вплив на стійкий розвиток як національних держав мегаекономіки, так і мегаекономіки в цілому. В своєму виступі **Н. Л. Казарінова**

підкреслила, що відставання реального сектору економіки України в умовах VI інформаційного укладу зумовлено недостатнім правовим забезпеченням успішного просування України в новому інформаційному суспільстві.

Заслужений юрист Республіки Білорусь, член-кореспондент Національної академії наук РБ, доктор юридичних наук, професор **В. Г. Тихиня** в своїй доповіді «Глобалізація і деякі тенденції розвитку сучасного права в країнах Східної Європи (на матеріалах Республіки Білорусь)» основну увагу приділив необхідності вдосконалення прозорості правових відносин у країнах Центральної та Східної Європи.

Заслужений юрист України, член-кореспондент Національної академії правових наук України, доктор юридичних наук, професор **М. І. Козюбра** представив доклад на тему «Чергова фаза конституційної реформи в Україні: чи закінчиться вона успішно?». Основну увагу в своєму виступі він приділив значенню конституційної реформи в Україні на початку XXI століття, а також дав розгорнуту характеристику напрямків розвитку правової бази в Україні.

Начальник науково-дослідного інституту підготовки спеціалістів міліції громадської безпеки Харківського національного університету внутрішніх справ, заслужений юрист України, доктор юридичних наук, професор **О. В. Марцеляк** зробив дві доповіді на тему: «Модернізація вітчизняної виборчої системи як важлива умова подальшого розвитку демократії в Україні» та «До питання незалежності судової влади в Україні». Він відмітив, що «в тріаді державної влади України важливе місце відводиться судовій гілці влади, яка покликана стояти на сторожі прав та свобод людини, здійснювати контроль за відповідністю праву дій і рішень законодавчої і виконавчої влади і призначенням якої є розв'язання правових конфліктів». Основу судової влади в Україні становлять судові органи, що є різними за своєю компетенцією та юрисдикцією – суди загальної компетенції та спеціалізовані суди, Конституційний Суд України, апеляційні та касаційні суди. Однак усі вони, як ми уже зазначали, мають одне призначення – захист прав та свобод громадян, конституційного ладу, національної безпеки, додержання законності та справедливості. При цьому захист передбачених Конституцією прав і свобод людини та громадянина становить основний зміст діяльності органів судової влади (ст. 55 Конституції України). Це свідчить про надзвичайну важливість і вагомість значення судової влади. Окрім того, жодний інший законодавчий чи виконавчий орган не може привласнювати собі функції і повноваження судів. Також тільки суди держава наділяє правом використовувати примусові повноваження державної влади, тобто у встановленому законом порядку визнавати особу винною у вчиненні злочину та призначати їй кримінальне покарання». І на

завершення свого досить емоційного і змістовного виступу констатував – «можемо резюмувати, що незалежність судової влади обумовлюється суспільно-політичними та соціально-економічними обставинами. Тому сьогодні у цій сфері з метою створення в державі умов для реального забезпечення незалежності судів та суддів, що має бути не самоціллю, а лише найпершою і необхідною умовою належного виконання вітчизняним судом покладених на нього функцій».

Найбільш активну участь в роботі конференції взяли:

Заслужений юрист України, суддя Конституційного суду України **В. І. Шишкін** з доповіддю «Допуск звернення громадян до відкриття конституційного провадження».

Заслужений юрист України, завідувач кафедри Донецького юридичного інституту Луганського державного університету внутрішніх справ ім. О. Доренка, доктор юридичних наук, професор **О. С. Шевченко** запропонував доповідь «Про деякі сучасні проблеми безпеки дорожнього руху і їх усунення органами державного правління».

Народний депутат Верховної Ради України **Ю. Б. Ключковський** представив доповідь «Принцип виборчого права в контексті місцевих виборів». У своєму виступі Ю.Б. Ключковський зробив, на основі проведеного дослідження, досить важливий висновок, що «у конституційному праві України зміст та обсяг загального активного виборчого права визначений статтею 70 Конституції України. Тому обмеження права голосу неприпустимі; на цьому наголосив Конституційний Суд України у своєму рішенні від 26 лютого 1998 року у справі про вибори народних депутатів України. Проте ця норма не може бути безпосередньо застосована до місцевих виборів. Дійсно, стаття 141 Конституції стверджує, що депутати сільських, селищних, міських рад обираються на основі загального виборчого права жителями села, селища, міста; щодо сільських, селищних, міських голів, також діє аналогічна норма. Виходячи із змісту цих конституційних положень, приходимо до висновку, що громадяни України, які мають виборче право відповідно до статті 70 Конституції України, однак не належать до відповідної територіальної громади, де відбуваються вибори, не мають права голосу на місцевих виборах навіть за умови дотримання засади загального виборчого права. Тим самим Конституція України встановлює обмеження обсягу загального виборчого права на місцевих виборах: правом голосу на таких виборах користуються ті громадяни, що належать до відповідної територіальної громади. Оскільки основним критерієм належності до територіальної громади є проживання, стверджується існування *цензу осілості* на місцевих виборах. Однак, крім того, можна говорити про додаткові обмеження – *ценз перебування* (особа, яка

перебуває не за місцем проживання, не бере участі у місцевих виборах) та *ценз залученості до громади* (особи, проходять строкову військову службу, а також ті, що відбувають покарання в установах кримінально-виконавчої системи, не вважаються такими, що залучені до територіальної громади за місцем перебування)». Також народний депутат Верховної Ради України Ю. Б. Ключковський відмітив, що «Конституція України не містить жодних вказівок щодо здійснення права бути кандидатом на виборах, пов'язаних з належністю до територіальної громади. Тим самим виявляється, що *обсяг пасивного виборчого права на місцевих виборах значно ширший від обсягу права голосу* (співвідношення, протилежне до того, яке існує на загальнонаціональних виборах). Проблема *права висувати кандидатів на місцевих виборах* ускладнюється у зв'язку з тенденцією обмежити коло суб'єктів цього права лише до місцевих організацій політичних партій. Чинний Закон про місцеві вибори допускає право на самовисування лише на виборах у селах і селищах. Кандидат до міської ради (чи на посаду міського голови) міста районного значення, наприклад, має право висунути районна організація партії, у складі якої може взагалі не бути осіб, що належать до територіальної громади міста. Виглядає, що кандидатів до міської ради та на посаду міського голови місту пропонують лише особи, які до громади не мають відношення. Таке обмеження, коли абсолютна більшість мешканців міста (або й усі) позбавлені права на висування кандидатів, на нашу думку, має ознаки неконституційності».

Депутат Верховної Ради України V скликання, директор всеукраїнського громадського об'єднання «Інститут виборчого права» **Н. В. Богашева** своєю досить змістовною доповіддю «До проблеми правового статусу політичної партії» зауважила, що «на основі наведених визначень політичного і конституційно-правового інститутів політичної партії можна зробити висновок щодо взаємодії цих двох концепцій: політичний інститут політичної партії – це ідеальна модель та суспільна практика реалізації політичних цілей суспільних груп на основі конституційно-правового інституту як системи норм, що встановлюють принципи, на яких базується така практика, та регулюють правовідносини, які виникають у цій практичній діяльності. Виходячи із розуміння політичної партії як правового інституту, ми розглядаємо процес правової інституціалізації політичних партій як процес виникнення, становлення і розвитку їх правового регулювання, що виражається у розвитку відповідного законодавства у межах національної системи законодавства».

Заступник прокурора Черкаської області **В. А. Миколенко** висвітлив новий аспект правової системи в змістовній доповіді «Прокуратура України як система». В. А. Миколенко на основі генезису розвитку системи прокуратури, починаючи з 500-428 до н. е. і

до наших днів, виділив п'ять характерних рис, що характеризують прокуратуру України як певну систему. Він відмітив, що «по-перше, як і будь-яка інша система, система органів прокуратури складається з певної кількості елементів, а саме: Генеральної прокуратури України, прокуратури Автономної Республіки Крим, областей, міст Києва і Севастополя (на правах обласних), міських, районних, міжрайонних, інших прирівняних до них прокуратур, а також військових прокуратур. До органів військових прокуратур належать військові прокуратури регіонів і військова прокуратура Військово-Морських Сил України (на правах обласних), військові прокуратури гарнізонів (на правах міських). По-друге, прокуратура України є цілісним утворенням про що свідчить організаційно-штатна єдність, єдина мета, завдання та функції. Так, відповідно до ст. 121 Конституції України, на прокуратуру України покладаються такі функції: 1) підтримання державного обвинувачення в суді; 2) представництво інтересів громадянина або держави в суді у випадках, визначених законом; 3) нагляд за додержанням законів органами, які проводять оперативно-розшукову діяльність, дізнання, досудове слідство; 4) нагляд за додержанням законів при виконанні судових рішень у кримінальних справах, а також при застосуванні інших заходів примусового характеру, пов'язаних з обмеженням особистої свободи громадян. По-третє, системі органів прокуратури притаманна ієрархічність, яка проявляється у підпорядкованості нижчестоячих прокуратур вищестоящим. Так, Генеральну прокуратуру України очолює Генеральний прокурор України, який: 1) спрямовує роботу органів прокуратури і здійснює контроль за їх діяльністю; 2) призначає першого заступника, заступників Генерального прокурора України, керівників структурних підрозділів, головного бухгалтера, інших працівників Генеральної прокуратури України; 3) затверджує структуру і штатну чисельність підпорядкованих органів прокуратури, розподіляє кошти на їх утримання; 4) призначає за погодженням з Верховною Радою Автономної Республіки Крим прокурора Автономної Республіки Крим; 5) призначає заступників прокурора Автономної Республіки Крим, прокурорів областей, міст Києва і Севастополя, їх заступників, міських, районних, міжрайонних, а також прирівняних до них інших прокурорів; 6) відповідно до законодавства визначає порядок прийняття, переміщення та звільнення прокурорів, слідчих прокуратури та інших спеціалістів; 7) відповідно до законів України видає обов'язкові для всіх органів прокуратури накази, розпорядження, затверджує положення та інструкції; 8) присвоює класні чини. Вносить подання Президенту України про присвоєння класних чинів державного радника юстиції 1, 2 і 3 класів. По-четверте, певна взаємозалежність простежується між органами прокуратури і середовищем. Так, органи прокуратури відслідковують зміни в житті

суспільства, які стосуються їх компетенції, усвідомлюють їх значення, вибирають відповідну реакцію, що сприяє досягненню їх цілей, та реагують на ці зміни. По-п'яте, елементи системи (прокуратури) можна розглядати як окремі системи, а саму систему органів прокуратури – як підсистему або елемент системи більш високого рівня (системи правоохоронних органів). Так, відповідно до ст. 2 Закону України «Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів», правоохоронними органами є органи прокуратури, внутрішніх справ, служби безпеки, Військової служби правопорядку у Збройних Силах України, митні органи, органи охорони державного кордону, органи державної податкової служби, органи і установи виконання покарань, державної контрольно-ревізійної служби, рибоохорони, державної лісової охорони, інші органи, які здійснюють правозастосовні або правоохоронні функції».

Заслужений діяч науки і техніки України, завідувач кафедри державно-правових дисциплін Національної академії прокуратури України, доктор юридичних наук, професор **С. Г. Стеценко** в представленій доповіді «Сучасні погляди на адміністративний процес як складову правової системи України» виділив ряд факторів, що зумовлюють даний процес. Професор С. Г. Стеценко зокрема відмітив, що необхідність такого кроку пов'язана із низкою факторів:

- очевидність потреби нового осмислення «вузького» та «широкого» підходів до адміністративного процесу, запропонованих ще у 60-ті роки минулого століття відповідно Н. Г. Селіщевою та В. Д. Сорокіним. Дотепер в Україні існують прибічники як першої, так і другої позиції, наводяться аргументи на користь та спростування кожної із них;
- становлення системи адміністративної юстиції, котра методологічно, безсумнівно, пов'язана із адміністративним процесом. Прийняття у 2005 році Кодексу адміністративного судочинства України стало свого роду каталізатором процесів пошуку відповідей на запитання стосовно співвідношення адміністративного судочинства та адміністративного процесу;
- необхідність адекватного та прийняттого відображення адміністративного процесу в навчальній літературі, де останнім часом спостерігається поліваріантність: від традиційного розміщення цих питань у підручниках та посібниках з адміністративного права до підготовки та видання окремих навчальних продуктів з адміністративного процесу;
- пошук відповідей на запитання: чи кореспондує юридичний процес відповідній матеріальній галузі права, чи це не є його обов'язковою ознакою? Чи повинен один процес мати відношення до однієї гілки влади, чи у його рамках можуть бути одночасно реалізовані суспільні відносини, що виникають всередині різних гілок влади?

Професор кафедри конституційного та міжнародного права Львівського державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, професор **Н. В. Стецюк** представив доповідь «Державно-правова доктрина української еміграції (1920-1921 рр.) як об'єкт наукових досліджень», що викликала досить гостру дискусію з проблеми еміграції українців у ХХ столітті.

В дискусії висловили свої думки Десятников І. В., Десятников О. В., Задояний М. Т., Колосова О. О., Маринич Л. В., Мохір Л. та інші.

У ході обговорення на пленарних засіданнях та секціях учасниками конференції були запропоновані рекомендації щодо вдосконалення правових відносин, котрі можуть бути використані органами державного управління в роботі над вдосконаленням національного законодавства на всіх рівнях.